Basispakket Mobiliteit

Basispakket Mobiliteit	Mton inschatting
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**0**

Bouwstenen Mobiliteit - 1

Bouwstenen Mobiliteit deel 1	Mton inschatting
Normering zakelijke leasemarkt - Personenauto's die worden geleased, gehuurd of beschikbaar worden gesteld door werkgever dienen vanaf 2025 nulemissie te zijn. - Evt. i.c.m. subsidie gericht op uitrol van laadinfrastructuur	ca. 1,0
Verduurzaming personenvervoer door beprijzing - Aanschaf van nieuwe fossiele personenauto's wordt vanaf 2025 opgehoogd waarmee prikkel ontstaat voor aanschaf van EV - Progressiever maken MRB voor zware voertuigen - Afbouw verlaagd tarief bestelauto ondernemers in motorrijtuigenbelasting - Onbelaste reiskostenvergoeding verlagen	ca. 0,5 (of 1,0 als alternatief voor normering)
Verduurzaming personenvervoer door stimulering - Aanschaf van elektrische personenauto's wordt gestimuleerd door subsidies beschikbaar te stellen voor particulieren (SEPP) - Bijtelling verlagen voor (kleine) EV-voertuigen voor zakelijk rijders. - Gewichtscorrectie in motorrijtuigenbelasting voor emissievrije personenauto's (tariefskorting 40%)	
Verduurzaming binnenvaart - Binnenvaartschepen worden verduurzaamd door verplichting van een gemiddeld label B (differentiatie mogelijk) in 2030, - Beprijzing emissies onder het EU-ETS2 (opt-in) - Evt. i.c.m. subsidie gericht op verduurzaming binnnevaart	ca. 0,5
Verduurzaming goederenvervoer - Per 1 januari 2027 wordt een wettelijke norm ingevoerd gericht op 30% minder CO2-uitstoot t.o.v. 2018 voor logistieke sector. Deze afspraken worden komende tijd nader met de sector uitgewerkt. - De vrachtwagenheffing wordt op termijn uitgebreid naar alle wegen - Evt. i.c.m. subsidie gericht op verduurzaming vrachtvervoer	ca. 0,8 0,25 – 0,4
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	Zie volgende slide

Bouwstenen Mobiliteit - 2

Bouwstenen Mobiliteit deel 2	Mton inschatting
Verduurzaming lucht- en scheepvaart - De vliegbelasting wordt opgehoogd, gedifferentieerd naar afstand. - Evt. i.c.m. subsidies gericht op lucht- en scheepvaart	ca. 1,0 (mondiaal)
Bijmengen biobrandstoffen - Het ophogen van het aandeel hernieuwbare brandstoffen in het vervoer. Maatvoering afhankelijk van beschikbaarheid grondstoffen en integraal lastenbeeld.	0,5 - 3
Invoeren mogelijkheid zero-emissiezones in grote steden en verplicht duurzaam inkopen medeoverheden - Er wordt een wettelijke mogelijkheid gecreëerd voor gemeenten voor uitbreiding van zero-emissiezones – o.a. voor personenvervoer - Aanscherping van ingekochte en schone emissievoertuigen voor voertuigen en diensten door aanbestedende diensten en –instanties - Evt. i.c.m. subsidie ter ondersteuning van mede-overheden	0,4 0,1
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**5,39**

Maatregelen die vooralsnog geen onderdeel van het pakket zijn	Mton inschatting
Betalen naar gebruik (afschaffen verlaagd tarief bestelauto)	0,2
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**0**

Basispakket Landbouw en Landgebruik

Basispakket Landbouw	Mton Inschatting
Verduurzaming glastuinbouw - Aanscherping van het restemissiedoel voor de GTB naar 4,3 Mt in in 2030 i.c.m. een vlakke individuele heffing - Doorvoeren van de EB-maatregelen uit het CA (beperking WKK-inputvrijstelling per 2025; afschaffing verlaagde tuinbouwtarieven per 2025); Bovenstaande is, zoals besproken in BWO, onder voorwaarde van: - Subsidies gericht op stimulering van o.a. warmtenetten en energiebesparingsmaatregelen; - Afspraak om tussen de VJN en MJN op basis van een te verschijnen impactanalyse door FIN te bekijken wat dat betekent voor de SDE, het KF of temporisering van de fiscale maatregelen.	0 (additionele reductie t.o.v. IBO-basispad, 1,2 Mton t.o.v. CA-doelstelling van 5,5 Mton)
Instrumentering ter borging van realisatie 5 Mton in NPLG (ter bespreking in Landbouwakkoord) – Afromen productie- en fosfaatrechten bij transactiemomenten: invulling te bepalen in Landbouwakkoord – Grondgebondenheid: invulling te bepalen in Landbouwakkoord – Normeren veevoer: invulling te bepalen in Landbouwakkoord en onder voorbehoud van juridische borging – Afschaffen derogatie – Introductie fiscale heffing (evt. met terugsluis) invulling te bepalen in Landbouwakkoord	Ca. 3 (t.o.v. IBO-basispad)
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 20%	**2,4**

Schuingedrukte maatregelen zijn instrumentering voor eerder geagendeerd beleid.

Bouwstenen Landbouw en Landgebruik

Bouwstenen Landbouw & Landgebruik	Mton Inschatting
Verschuiving naar consumptie plantaardige eiwitten (invulling ter bespreking in Landbouwakkoord) - Normering in supermarkten en fastfoodketens; - Belasting op vlees en zuivel (evt. met terugsluis); - Normering tegen voedselverspilling - Consumentencampagne ter ondersteuning van de bovengenoemde maatregelen	Mondiale emissies
Normering methaanslip WKK	0,1
Normering veenweide Normering is gericht op het normeren van waterstanden waardoor minder uitstoot wordt gerealiseerd.	0,4
Aanscherpen emissiedoel GTB naar 4 – 3,5	0,3 – 0,8
Normering Biobased Bouwmaterialen: ondersteuning boeren voor telen vezelgewassen als bouwmateriaal Introductie van norm gericht op biobased bouwmaterialen, evt. i.c.m. subsidie gedekt uit het Transitiefonds	
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 20%	**1**

Maatregelen die vooralsnog geen onderdeel van het pakket zijn	Mton inschatting

Basispakket Gebouwde Omgeving

Basispakket Gebouwde Omgeving	Mton Inschatting
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**0**

Bouwstenen Gebouwde Omgeving

Bouwstenen Gebouwde Omgeving	Mton Inschatting
Aanpassing energiebelasting (diverse maatvoeringen, zie sectoroverstijgend)	PM
Extra pakket klimaatrechtvaardigheid	
Uitfasering slechtste labels Utiliteitsbouw Uitfasering labels EFG per 2027, evt. i.c.m. subsidie	>0,7
Energieprestatie-eisen voor gebouwen met industriefunctie	0,5
Normering koopwoningen Introductie per [2025-2030] van norm koopwoning bij transactiemoment (binnen 2 jaar isoleren tot de standaard) i.c.m. aanvulling ISDE	0,2
Normering huurwoningen Uitfasering label E, F en G per 2028, D per 2030, C per 2033; alle huurwoningen tot standaard geïsoleerd per 2035	0,1
Introductie ZEB-norm alle woningen 2050	0
Effect aanscherping energiebesparingsplicht (zie sectoroverstijgend) Naar 7 jaar, en intensivering handhaving.	PM
Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming, inclusief verplicht onderdeel hypotheekgesprek	randvoorwaarde
Toepassing groen gas voor bijmengverplichting gebouwde omgeving	1,5
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**2,4**
Maatregelen die vooralsnog geen onderdeel van het pakket zijn	**Mton inschatting**
Aanpassen energiebesparingsprestatie met 10 jaar en verbeterde handhaving (zie ook sectoroverstijgend)	
Aanpassing energiebelasting d.m.v. toepassing prijsbodem (zie ook sectoroverstijgend)	
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 30%	**1,4**

Basispakket Circulaire Economie

Basispakket Circulaire Economie (o.a. overlap met industrie)	Mton inschatting
Aanpak AVI's (zie ook industrie) De CO2-heffing voor AVIs wordt aangescherpt en gelijktijdig wordt er op basis van de benodigde toekomstige verbrandingscapaciteit gekeken naar het verduurzamingsperspectief voor AVIs, door CCS en ombouw naar recycling onder de maatwerkafspraken. .	1-2
Invoeren normen bouw- en sloopafval	0,5*

2070703 Intern vertrouwelijk

00081

Bouwstenen Circulaire Economie

Bouwstenen Circulaire Economie	Mton Inschatting
Bijmengverplichting plastic (zie ook industrie) Nationale normering voor minimaal aandeel plastic recyclaat en biogebaseerd plastic van 30% per 2030, oplopend vanaf 2027, evt. i.c.m. subsidie	Ca. 0,2*
Normering biobased bouwmaterialen evt. i.c.m. subsidie	0,5**
Normering GWW evt. i.c.m. subsidie	

Afgevallen maatregelen Circulaire Economie	Mton inschatting

*** Mondiaal effect van 0,4 Mton, slechts beperkt effect in NL**

**** Mondiaal effect, deels effect in NL**

Sectoroverstijgend

Sectoroverstijgend

Basispakket Sectoroverstijgend	Mton Inschatting
Verbetering naleving klimaatregelgeving (uitvoeringskosten)	
TOTAAL INCLUSIEF OVERLAPCORRECTIE 20%	**PM**

Bouwstenen Sectoroverstijgend

Bouwstenen Sectoroverstijgend	Mton Inschatting
Alle brandstoffen onder het EU-ETS2 brengen Het kabinet zet in op een zo breed mogelijke opzet van ETS2, in ieder geval binnenvaart en zware mobiele werktuigen. Impact op de verschillende sectoren komende tijd wordt uitgewerkt.	
Nationaal Emissieplafond ESR-sectoren	
Aanpassen energiebesparingsplicht naar terugverdientijd 7 jaar	
Aanpassing Energiebelasting Diverse maatvoeringen	1,3
Subpakket kennis, vaardigheden en gedrag	randvoorwaarde
Inzet extra vakmensen via (om)scholing en bijscholing	randvoorwaarde

Maatregelen die vooralsnog geen onderdeel van het pakket zijn	Mton inschatting
Aanpassen energiebesparingsplicht naar terugverdientijd 10 jaar	
Aanpassing energiebelasting d.m.v. toepassing prijsbodem	

Achtergrond: reductieopgave Klimaatbeleid

- **Inzet Klimaatpakket voorjaar 2023:** Verstandig en aantrekkelijk klimaatbeleid dat bij een volgende KEV met zekerheid tenminste 55% haalt om recht te doen aan het coalitieakkoord.

Uitstoot	CO2 (Mton)
1990	227 Mton
Ramingen 2030	
KEV 2022	108 - 133 Mton (41 -52%)
Raming IBO*	113 Mton (50%)
Doelen en opgave 2030	
Opgave obv 55% (~50% – 60%) *Restemissies bij 55%*	11 Mton *102 Mton*
Opgave obv 58% *(~53% – 63%)* *Restemissies bij 58%*	**18 Mton** *95 Mton*
Opgave obv 60% (~55% – 65%) *Restemissies bij 60%*	22 Mton *91 Mton*

* Incl. verwachte effecten van beleid die PBL nog niet had toegekend (bijv. *NPLG*, *Betalen naar gebruik*, *glastuinbouwconvenant*).

di. 11/4, 11.00-11.30 uur (webex)
vb. di. 11/4, 10.45 u (webex)

Ministerie van Financiën

DEPARTEMENTAAL BREED
TER ADVISERING
Aan
de minister
de staatssecretaris van Financiën – Fiscaliteit en Belastingdienst

Directie Algemene Fiscale Politiek

Persoonsgegevens

nota

Adviesnotitie BWO klimaat 6 april

Datum
5 april 2023
Notanummer
2023-0000091680
Bijlagen
geen

1. 22 Ton
2. balans: maatregelen lasten
3. PBL tot
4. zeker Reid inbouwen
5. NEV.

vast houden aan VJN

→ uitvoering

Aanleiding

Op donderdag 6 april heeft u (minister en staatssecretaris) een gesprek met MKE over de klimaatbesluitvorming. Doel van het gesprek is om een gezamenlijke inzet te bepalen voor de klimaatgesprekken met de vakdepartementen in de komende week. Ter voorbereiding hebben we ambtelijk met EZK een 1e opzet voor een gezamenlijk pakket gemaakt (zie bijlage 2). Er zijn nog een aantal inhoudelijke discussiepunten, die morgen tijdens het gesprek met MKE kunnen worden besproken. Deze discussiepunten zijn ook geel gemarkeerd in de tabel.

NB 1. Het pakket bevat aan de lastenkant nog een aantal grote openstaande punten, hiervoor werken we momenteel samen met EZK/Klimaat subpakketjes uit. Hiervoor is in het klimaatpakket een PM opgenomen, maar wel de beoogde CO2-reductie en budgettaire opbrengst opgenomen:

- Invulling tariefaanpassingen energiebelasting
- Maatregelen gericht op emissievrije personenauto's
- Afbouwpad fossiele subsidies

Bijlage 1: gezamenlijke bespreekpuntennotitie met MKE
Bijlage 2: Conceptversie van gezamenlijk klimaatpakket

Geadviseerde inbreng

Beslispunt 1: Bent u akkoord om bij de aankomende BWO's vast te houden aan de totale reductie van het pakket van 22 Mton? Dit pakket ziet u in bijlage 1, hiervoor geldt dat het budgettair rondloopt. Indien er in een BWO een maatregel wordt geschrapt, zou deze moeten worden vervangen met ander beleid met dezelfde opbrengst – indien de wens is het pakket op 60% te richten.

- U kunt aangeven dat u vast houdt aan optelsom van het gedeelde pakket. Dat zou o.i. een harde afspraak moeten zijn voor de aankomende BWO's. Indien dit de interpretatie is, kunt u instemmen. Anders wordt er straks weer veel uit het pakket geschrapt en zijn we weert terug bij af. Bovendien: indien nu wordt bewogen op het ambitieniveau van het pakket, dan leidt dat nog steeds tot evenveel gedoe (want ook met 58% is niemand blij).
- In algemene zin kunt u aangeven bezorgd te zijn over het hoog aantal Mtonnen dat nu in het pakket wordt toegekend aan inzet van

biogrondstoffen (groen gas, bijmengverplichting, negatieve emissies AVI's en BECCS). Moeten oppassen dat we ons niet rijk rekenen. Belangrijk dat PBL het eens is met de inschatting van de Mtonnen.

- NB. Eerder bleek het zeer lastig om een pakket samen te stellen dat optelt tot 22 Mton (60% reductie). In dit pakket is dit bereikt met extra Mtonnen via de bijmengverplichting groen gas, een bijmengverplichting waterstof in gascentrales en negatieve emissies in biomassacentrales. Dit zijn echter zeer onzekere Mtonnen. Het is cruciaal dat voorkomen wordt dat als gevolg hiervan zekere maatregelen uit het pakket worden geschrapt (als er toch voor minder dan 60% wordt gekozen). Ons inziens zou enkel een uitruil kunnen plaatsvinden met andere onzekere maatregelen in de sfeer van biogrondstoffen/waterstof (zoals een minder ambitieuze jaarverplichting in de mobiliteit).
- Besluit en maatvoering van alle maatregelen in de landbouw (behalve glastuinbouw) lopen via het Landbouwakkoord. Zo lang daar niets is afgesproken zal PBL deze Mtonnen niet honoreren in de KEV. Goed om dat te beseffen. Dit gaat om ongeveer 5 Mton (ca. 2,5%-punt reductie).

NB. In het pakket zitten nog een aantal budgettaire maatregelen aan de uitgavenkant (buiten klimaatfonds) die niet gedekt zijn (bv. uitgaven handhaving- en aanschafsubsidie elektrische auto's verlengen). Deze maatregelen zijn nog onderdeel van besluitvorming en staan niet vast. Aan de uitgavenkant zien we geen mogelijkheid om dit te dekken uit het klimaatfonds of SDE-meevaller. U kunt aangeven dat deze maatregelen gedekt moeten worden en dat we hier graag in overleg over gaan met EZK en departementen.

Beslispunt 2: Wilt u meer zekerheden in het pakket inbouwen en zo ja op welke wijze? Doordat niet allen afspraken even hard zijn de Mtonnen voor landbouw nog niet in concrete maatregelen zijn verankerd die door PBL worden meegerekend, wordt doelbereik onzekerder. Dit kan worden gecompenseerd door meer zekerheid in te bouwen:

- Voorstel FIN: 1) een principebesluit over de implementatie van een nationaal emissieplafond in de ESR-sectoren en 2) het verlengen van de CO2-heffing tot 2038 met ambitie om op 0 emissie uit te komen in hetzelfde jaar (voorstel IBO).
- Voorstel KE: besluiten een ESR-plafond verder uit te werken in het Klimaatplan 2024, de CO2-heffing verlengen tot 2032/2033.

- Deze maatregelen zijn o.i. een voorwaarde om in te kunnen stemmen met het huidige pakket, dat veel onzekere Mtonnen bevat, of met een pakket dat optelt tot minder dan 60%. Dit om te compenseren voor de verminderde zekerheid.
    - Het verlengen CO2-heffing:
        - Deze maatregel borgt de reductie van de grote industrie voorbij 2030.
        - KE wil de heffing slecht met ca. 3 jaar verlengen, om enkel te voorkomen dat bedrijven strategisch gedrag gaan vertonen rond de huidige afloopdatum in 2030.
        - Ons inziens is een ambitieuzere verlenging een inhoudelijk goede uitruil, met minder ambitie voor de industrie in 2030, maar meer zekere ambitie na 2030.
    - Principeafspraak over ESR-plafond:
        - Deze maatregel borgt de reductie in de gebouwde omgeving, mobiliteit, landbouw en kleine industrie. Er is

op dit moment geen voorstel dat voldoende is uitgewerkt om te besluiten over invoeren.
- KE wil enkel vastleggen dat de maatregel verder wordt uitgewerkt. Ons inziens biedt dit onvoldoende perspectief op daadwerkelijk invoeren.
- Wij adviseren hierover een principebesluit te nemen dit voorjaar, om in 2028 een nationaal plafond in te voeren. Hieraan kunnen een aantal voorwaarden worden verbonden (zoals een maximumtarief om onevenredig hoge prijsstijgingen te voorkomen).

Beslispunt 3: Bent u akkoord met circa 1 mld. aan extra toewijzingen aan uitgaven vanuit het klimaatfonds, om bij de aankomende BWO's in te zetten?

- Wij adviseren u alleen in te kunnen stemmen, mits onder beslispunt 1 is afgesproken dat we vasthouden aan het doel van 60% CO2-reductie (22 Mton) en dat wanneer we in het vervolgproces toch besluiten om te sturen op een lager reductiedoel we dan ook het totale subsidiebedrag naar beneden stellen. Alternatief is, in het geval van een iets lager doel (minimaal 58%), dat maatregelen worden afgesproken die dit doel met meer zekerheid borgen (bv. ESR-plafond en CO2-heffing aanscherpen).
- Wanneer bij beslispunt 1 is afgesproken om op een lager doel te sturen, adviseren wij u om niet in te stemmen met de 1 mld. extra aan uitgaven, tenzij hier voldoende borgende maatregelen tegenover staan.
- Doel is om te voorkomen dat we een situatie krijgen waar we op een lager reductiedoel uitkomen, en aan de andere kant meer middelen beschikbaar worden gesteld. Dit is wat ons betreft onwenselijk. De extra plannen voor de 1 mld. extra hebben we technisch en inhoudelijk afgestemd met EZK. Het is verdedigbaar deze uitgaven uit het KF te financieren.
- In totaal resteert er voor besluitvorming dit jaar nog 29,3 mld. in het klimaatfonds. Het huidige voorstel is om 10,25 mld. toe te kennen. Daarnaast wordt er 9,95 mld. aan middelen gereserveerd binnen het fonds. Dit betreft een nadere specificatie van de bestedingsdoelen en zijn gekoppeld aan departementale plannen. De afspraak hierover is dat dit tot definitieve besluitvorming (na toetsing plannen en hoogte bedrag) gebeurt bij voorjaarsnota 2025. Technisch en inhoudelijk zijn deze middelen dus nog beschikbaar binnen het fonds, maar mogelijk wordt dit politiek wel als harde afspraak gezien. Na deze ronde resteert er nog 8,15 mld. in het fonds (wanneer je de reservering meerekent) en 18,1 mld. als je de reservering buiten beschouwing laat.
- Het is belangrijk dat er voldoende middelen beschikbaar blijven om tegenvallers in de uitvoering op te kunnen vangen en om in de toekomst te kunnen bijsturen. Het instrument 'fonds' is bedoeld om langjarig over middelen te kunnen beschikken.

	Restant fonds	Uitgaven MJP2024	Reservering MJP2025	Extra toekenning	Restant fonds incl. reservering	Restant fonds excl. reservering
Klimaatfonds middelen	29,3	10,25	9,95	0,95	8,15	18,1

Beslispunt 4: Bent u akkoord om de invulling van de bijdrage van landbouw van 5 Mton te laten samen lopen met het landbouwakkoord en de stikstofaanpak? Dat betekent dat het PBL dit niet zal doorrekenen en er een opgave voor landbouw nu oningevuld blijft. Bent u het er mee eens voor deze opgave tenminste een sluitregel in de vorm van maatregelen XYZ op te nemen?

- U kunt hiermee instemmen en voorstellen om ambtelijk tussen FIN en EZK/Klimaat wel alvast na te denken over een alternatief maatregelenpakket (voor als het landbouwakkoord niet de benodigde Mtonnen oplevert). Hierbij kan gedacht worden aan een principeakkoord over invoering van het rechtensysteem dat op dit moment ambtelijk wordt uitgewerkt voor de landbouwtafel, of aan maatregelen uit het IBO als het afromen van productierechten of het invoeren van een heffing. XX

Beslispunt 5: Bent u akkoord met de afspraak dat er een goede balans moet zijn tussen normerende/beprijzende maatregelen en uitgaven uit het klimaatfonds, en dat bij het naar beneden bijstellen van het doel dit ook betekent dat uitgaven uit het klimaatfonds evenredig naar beneden moeten worden bijgesteld? En dat dit geldt tot en met de behandeling van het totale klimaatpakket in de Tweede- en Eerste Kamer.

- U kunt de afspraak steunen dat het pakket een goede balans moet bevatten tussen normerende en beprijzende maatregelen en uitgaven uit het Klimaatfonds. Deze balans moet per sector in orde zijn.
- Daarnaast kunt u aangeven dat dit voor u betekent dat als er een aantal Mtonnen uit het pakket (van 22 Mton) word gehaald, er een evenredig aandeel van de middelen uit het klimaatfonds niet kan worden toegekend (van de 20 miljard die positief is beoordeeld).
- Indien dit de gedeelde interpretatie is, kunt u hiermee instemmen.

Beslispunt 6: Hoe weegt u onderstaande voorstellen ten aanzien van de industrie?

5a) Wanneer verhogen tarief CO2-heffing:

- FIN: Inzet ambtelijk FIN is aanscherpen tarief CO2-heffing naar 250 euro per 2024 (voorstel IBO) en daarbij voorbehoud maken voor bijstelling naar aanleiding van de tariefstudie.
- EZK: Inzet KE is aanscherpen per 2025 o.b.v. tariefstudie PBL.

5b) Hoe extra opgave industrie invullen?

- Optie 1: via aanscherping CO2-heffing (beste borging)
- Optie 2: Via ophoging maatwerkaanpak en afspraak over dispensatierechten (zachter). Dit betekent dat er 2 Mton aan dispensatierechten worden ingenomen bij maatwerkafspraken.

- Ten aanzien van ophoging van het tarief van de CO2-heffing kunt u inbrengen dat dit een belangrijk onderdeel is van de koppeling tussen zoet en zuur: bij verdeling van de middelen over het Klimaatfonds hoort ook een concrete afspraak over ophoging van het tarief, zodat de CA-doelstelling wordt gehaald. Daarnaast geldt dat hoe eerder het tarief wordt opgehoogd, hoe eerder bedrijven hier rekening mee kunnen houden in hun investeringsplannen en hoe groter de kans is dat er een additioneel reductie-effect in 2030 is.

- EZK/Klimaat wil 2 additionele Mtonnen inboeken via de maatwerkaanpak. De enige manier om te borgen dat dit daadwerkelijk leidt tot extra reductie, is door de dispensatierechten die daarmee vrij komen in te trekken. Anders zal PBL deze Mtonnen ook niet honoreren in de KEV. Hierover moeten echter duidelijke afspraken worden gemaakt en inname van dispensatierechten bij maatwerk moet wettelijk worden vastgelegd. Eerdere afspraken om dispensatierechten in te nemen bij maatwerk worden door EZK tot nu toe steeds niet nagekomen.
- Indien KE kan instemmen met harde afspraken en het gebruiken van de generieke CO2-heffing als sluitpost kunt u hiermee instemmen.

Beslispunt 7: Hoe weegt u de inzet t.a.v. de energiebesparingsplicht?
Terugverdientijd binnen de energiebesparingsplicht:

- Inzet ambtelijk FIN is te verlengen naar 10 jaar (voorstel IBO). Dit geeft reden straks nog te bewegen indien dat nodig blijkt.
- Inzet KE is 7 jaar.

- De redenering om voor 10 jaar te pleiten, is dat tijdens het IBO werd aangegeven dat verlengen naar 7 jaar nauwelijks effect zou hebben. Ook kan dit volgens onderzoekers bij TNO een nuttige maatregel zijn.
- Daarbij zou het sterk bijdragen aan het halen van de energie-efficiëntierichtlijn vanuit de EU. Er is bij departementen en KE echter veel weerstand tegen de maatregel. Indien opportuun kunt u in de onderhandelingen toegeven op dit punt.

Beslispunt 8: Kunt u instemmen om de reductie door toepassing van BECCS mee te rekenen in het pakket? Toepassing van blauwe waterstof en/of BECCS kan een extra reductie realiseren t.o.v. het IBO-pakket. Voorstel van EZK is om negatieve emissies te financieren via de beschikbare SDE++-middelen.

- U kunt aangeven dat u enkel kunt instemmen met het inboeken van Mtonnen als EZK een eventuele bijbehorende subsidie zelf dekt. Dit kan niet uit het klimaatfonds of uit de SDE-meevaller, en zal uit hun eigen begroting moeten komen. Ter achtergrond: Deze maatregel werkt alleen met subsidie en zonder bijbehorend budget kan er niks worden ingeboekt.
- BECCS realiseert enkel reductie via negatieve emissies, en die ontstaan alleen als de centrale draaiuren maakt. Om Mtonnen reductie te halen moet daarom de gehele onrendabele top worden weg gesubsidieerd. Met normering kan immers niet worden afgedwongen dat een eigenaar elektriciteit produceert als dit niet rendabel is. Over het reductiepotentieel van BECCS hebben we ook contact gehad met PBL; PBL schat het potentieel lager in dan EZK/klimaat.
- Biobrandstof, het ombouwen van de centrales en CCS zijn allen duur. De verwachting is dat het hiermee één van de duurdere technieken binnen de SDE++. Indien het wordt ingepast binnen de bestaande middelen, worden andere projecten verdrongen, waardoor per saldo geen extra reductie wordt behaald.
- De verwachting is dat dit na 2030 steeds duurder wordt door minder draaiuren (door meer hernieuwbare energie) en schaarsere biomassa (waarbij er in de industrie en bouw meer waardevolle toepassingen zijn). Er moet dus ook langjarig budget voor worden gevonden.

Beslispunt 9: Bent u akkoord met onderstaand vervolgproces en hoe weegt u de flexibiliteit die in de gesprekken met andere departementen geboden moet worden?

- Komende week zijn verschillende BWO's per sector waarin EZK/FIN voorstel voor maatregelenpakket zullen neerleggen met zoet en zuur.
    - Aandachtspunt hierbij is de flexibiliteit die in de gesprekken wordt geboden wordt om te komen tot een pakket dat een balans tussen normerende/beprijzende en subsidiërende maatregelen bevat. EZK is van mening dat er in de plaat al een handreiking richting de departementen moet worden gedaan.
- Behandeling van het pakket in vierhoekverband in de week van 10 en de week van 17 april om tot een integraal lastenbeeld te kunnen komen.
- Extra breed BWO/MCKE op 18 april met laatste tussenstand

- U kunt instemmen met het proces, maar niet met het aandachtspunt. Het pakket dat wordt voorgesteld als basis richting departementen zo o.i. het pakket moeten zijn dat hier is overeen gekomen.

Informatie die niet openbaar gemaakt kan worden
Niet van toepassing.

Gespreksnotitie MKE, SFIN, MFIN Klimaatmaatregelen

Beslispunt 1: Bent u akkoord om bij de aankomende BWO's vast te houden aan de totale reductie van het pakket van 22? Dit pakket ziet u in bijlage 1, hiervoor geldt dat het budgettair rondloopt. Indien er in een BWO een maatregel wordt geschrapt, zou deze moeten worden vervangen met ander beleid met dezelfde opbrengst – indien de wens is het pakket op 60% te richten.

Beslispunt 2: Wilt u meer zekerheden in het pakket inbouwen en zo ja op welke wijze? Doordat niet allen afspraken even hard zijn de Mtonnen voor landbouw nog niet in concrete maatregelen zijn verankerd die door PBL worden meegerekend, wordt doelbereik onzekerder. Dit kan worden gecompenseerd door meer zekerheid in te bouwen:

- Voorstel FIN: 1) een principebesluit over de implementatie van een nationaal emissieplafond in de ESR-sectoren en 2) het verlengen van de CO2-heffing tot 2038 met ambitie om op 0 emissie uit te komen in hetzelfde jaar (voorstel IBO).
- Voorstel KE: besluiten een ESR-plafond verder uit te werken in het Klimaatplan 2024, de CO2-heffing verlengen tot 2032/2033.

Beslispunt 3: Bent u akkoord met circa 1 mld. aan extra uitgaven onder het klimaatfonds, om bij de aankomende BWO's in te zetten?

Beslispunt 4: Bent u akkoord om de invulling van de bijdrage van landbouw van 5Mton te laten samen lopen met het landbouwakkoord en de stikstofaanpak? Dat betekent dat het PBL dit niet zal doorrekenen en er een opgave voor landbouw nu oningevuld blijft. Bent u het er mee eens voor deze opgave tenminste een sluitregel in de vorm van maatregelen XYZ op te nemen?

Beslispunt 5: Bent u akkoord met de afspraak dat er een goede balans moet zijn tussen normerende/beprijzende maatregelen en uitgaven uit het klimaatfonds, en dat bij het naar beneden bijstellen van het doel dit ook betekent dat uitgaven uit het klimaatfonds evenredig naar beneden moeten worden bijgesteld? En dat dit geldt tot en met de behandeling van het totale klimaatpakket in de Tweede- en Eerste Kamer.

Beslispunt 6: Hoe weegt u onderstaande voorstellen ten aanzien van de industrie?
5a) Wanneer verhogen tarief CO2-heffing:
FIN: Inzet ambtelijk FIN is aanscherpen tarief CO2-heffing naar 250 euro per 2024 (voorstel IBO) en daarbij voorbehoud maken voor bijstelling naar aanleiding van de tariefstudie.
EZK: Inzet KE is aanscherpen per 2025 o.b.v. tariefstudie PBL.

5b) Hoe extra opgave industrie invullen?
Optie 1: via aanscherping CO2-heffing (beste borging)
Optie 2: Via ophoging maatwerkaanpak en afspraak over dispensatierechten (zachter). Dit betekent dat er 2 Mton aan dispensatierechten worden ingenomen bij maatwerkafspraken.

Beslispunt 7: Hoe weegt u onderstaand voorstel t.a.v. de energiebesparingsplicht?

Terugverdientijd binnen de energiebesparingsplicht:

- Inzet ambtelijk FIN is te verlengen naar 10 jaar (voorstel IBO). Dit geeft reden straks nog te bewegen indien dat nodig blijkt.
- Inzet KE is 7 jaar._

Beslispunt 8: Kunt u instemmen om de reductie door toepassing van BECCS mee te rekenen in het pakket? Toepassing van blauwe waterstof en/of BECCS kan een extra reductie realiseren t.o.v. het IBO-pakket. Voorstel van EZK is om negatieve emissies te financieren via de beschikbare SDE++-middelen. .

Beslispunt 9: Bent u akkoord met onderstaand vervolgproces en hoe weegt u de flexibiliteit die in de gesprekken met andere departementen geboden moet worden?

- Komende week verschillende BWO's per sector waarin EZK/FIN voorstel voor maatregelenpakket zullen neerleggen met zoet en zuur.
    - Aandachtspunt hierbij is de flexibiliteit die in de gesprekken wordt geboden wordt om te komen tot een pakket dat een balans tussen normerende/beprijzende en subsidiërende maatregelen bevat. EZK is van mening dat er in de plaat al een handreiking richting de departementen moet worden gedaan.
- Behandeling van het pakket in vierhoekverband in de week van 10 en de week van 17 april om tot een integraal lastenbeeld te kunnen komen.
- Extra breed BWO/MCKE op 18 april met laatste tussenstand

Toelichting

- Ambtelijk FIN / EZK hebben een overzichtstabel gemaakt (bijlage 1) van de maatregelen die onderdeel vormen van een maatregelenpakket wat optelt tot ca. 22 Mton incl. landbouw (60% reductie) en 17 Mton excl. landbouw (ca. 57% reductie).
- Besluit en maatvoering van alle maatregelen in de landbouw (behalve glastuinbouw) lopen via het Landbouwakkoord. Zo lang daar niets is afgesproken kunnen hier geen Mtonnen voor worden ingeboekt (dat gaat PBL ook niet doen in de KEV).
- De tabel bevat ook voorstellen voor maatregelen uit het Klimaatfonds voor het MJP2024 en reserveringen voor MJP2025.
- Voor de tweede ronde van BWOs zullen EZK en FIN de maatregelen uit deze tabel op tafel leggen per sector.

Hieronder vindt u de onderdelen waar ambtelijk tussen FIN EZK overeenstemming over is.

Sectoroverstijgend

- Er worden mildere varianten op **energiebelasting** maatregelen uitgewerkt. Daarbij wordt gedacht aan een variant die zowel een verduurzamingsprikkel geeft als de lagere inkomens ontziet en dezelfde aanpassingen voor de bedrijven doet. De lasteneffecten van deze variant zullen z.s.m. door SZW worden uitgewerkt – zodat deze beschikbaar tbv bespreking in het BWO-Lasten en/of BWO-gebouwde omgeving & industrie.

- De **opt-in onder het ETS2** zal komende jaar worden uitgewerkt en geïmplementeerd. Daarbij wordt nu voorzien dat een (principe)besluit wordt genomen dat deze zo breed mogelijk wordt ingevuld – en bij uitwerking specifieke lasteneffecten voor subsectoren in kaart worden gebracht. Definitieve besluitvorming vindt plaats aan de hand van deze uitkomsten.

Gebouwde omgeving

- De **bijmengverplichting voor groen gas** realiseert het meeste reductiepotentieel uit dit pakket. Bespreekpunt is van welke maatvoering wordt uitgegaan. PBL heeft eerder aangegeven twijfels te hebben over de haalbaarheid van de maatregel, terwijl recent onderzoek van CE-Delft laat zien dat invulling van het potentieel wel mogelijk is. Op basis hiervan heeft EZK het beeld dat met flankerend beleid de realisatie van de doelstelling uit het CA van 2,88 Mton haalbaar is. Op korte termijn zal met PBL verder hierover worden gesproken.
- BZK vraagt alle middelen uit het perceel gebouwde omgeving in het Klimaatfonds op. Daarbovenop vraagt BZK nog ruim 1 mld. extra specifiek voor een pakket t.b.v. klimaatrechtvaardigheid. De precieze uitwerking van dit pakket ontbreekt nog waardoor wij dit nog niet goed getoetst hebben. Het pakket is in ieder geval niet uitsluitend gericht op lage inkomens.

- EZK en FIN delen de mening dat ingestemd kan worden met een pakket van max. 500 mln., mits deze 500 mln. wordt gedekt 1) binnen het perceel gebouwde omgeving in het Klimaatfonds (vraagt dus om herprioritering van de plannen), 2) uit de Coalitieakkoord-middelen t.b.v. energieprestatie gebouwen met industriefunctie en/of 3) uit bestaande klimaatbudgetten voor gebouwde omgeving op de departementale begrotingen. De huidige (subsidie)regelingen voor verduurzaming binnen de gebouwde omgeving zijn nu veelal generiek gericht, dit kan meer gericht worden op de meest kwetsbare groepen.

Mobiliteit

- Er worden verschillende varianten uitgewerkt gericht op **verduurzaming personenvervoer** – waarbij het pakket uit moet gaan van normering (gericht op zakelijke leaserijders), beprijzing (door ophoging van de BPM) en stimulering (door de gewichtskorting voor EV en/of SEPP-regeling).
- Er wordt normering/beprijzing voorgesteld voor de **logistieke sector**. Stimulering gericht op waterstof in de binnenvaart en vrachtvervoer onder het Klimaatfonds sluit niet goed aan bij perceel uit het Klimaatfonds verdient niet de voorkeur (prijsopdrijvend effect) – maar kan als mogelijkheid worden ingezet mocht dit politiek nodig zijn. Daarbij zijn ook alternatieve dekkingsopties mogelijk. Over een definitief standpunt vindt nog overleg plaats.
- **Grondslagerosie** moet worden gedekt – maar dit hoeft niet persé binnen mobiliteit/klimaatdomein. Er zullen verschillende varianten worden uitgewerkt van de beprijzingsmaatregelen (o.a. de MRB en vliegticketbelasting) tbv besluitvorming – uiteindelijk moet dit worden meegewogen als onderdeel van eindpakket.

Industrie en CE

- Plastics pakket met daarin aanpak AVIs en bijmengverplichting plastics;

Landbouw

- Besluitvorming over de maatregelen voor de veeteelt/akkerbouw lopen mee als onderdeel van het **landbouwakkoord**. Daarbij is het uitgangspunt dat NPLG 5 Mton reductie realiseert. Omdat doorlooptijd van het LA onzeker is, is het niet de verwachting dat PBL deze reductie de kans kan toerekenen in de KEV2023. Om deze reden (en omdat de maatregelen/maatvoering nog zeer onzeker zijn) is deze reductie niet meegetelt in het klimaatpakket.
- De brede **meevaller binnen de EB** wordt niet volledig ingezet voor de opgave in de landbouw, maar wordt meegewogen in bredere lastenbeeld.

Maatregelenpakket 60%											
Maatregel	CO2-effect in 2030 *(in Mton CO2 eq)*	Budgettaire gevolgen Rijk (in € mln, - is EMU-saldo verslechtering) - exclusief middelen klimaatfonds									
Nationaal	22,7	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	Cumulatief 2024-2030	
TOTAAL budgettair - inkomstenkant		0	220	972	1224	1226	2863	2865	2867	6537	
TOTAAL budgettair - uitgavenkant (exclusief klimaatfonds)		0	-79	-79	-130	-158	-204	-217	-230	-1894	
TOTAAL budgettair (+ = budgettaire opbrengst, - = budgettaire derving)		0	141,5	893,5	1094,5	1068,5	2659,5	2648,5	2637,5	4644	
TOTAAL besteding of reservering middelen klimaatfonds (MJP24 en MJP25)										-21.650	
Sectoroverstijgende maatregelen											
De uitstootreductie van de sectoroverstijgende maatregel wordt bij de individuele sectoren meegerekend.											
TOTAAL budgettair lasten		0	0	400	400	400	1285	1285	1285	5055	
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds)		0	-55	-55	-55	-55	-55	-55	-55	-385	
Aanpassen energiebelasting (verduurzamingsprikkel + lage inkomens ontzien) - PM maandag varianten uitwerken (1 Mton, 1,2 Mton en 1,6 Mton)	1	0	0	400	400	400	400	400	400	2400	
Verhogen tarief aardgas (vanaf 2025):											
1e en 2e schijf (2030, prijspeil 2023): **PM** cent/m3											
3e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/m3											
4e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/m3											
5e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/m3											
Verlaging tarief elektriciteit (vanaf 2025):											
1e en 2e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/kWh											
3e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/kWh											
4e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/kWh											
5e schijf (2030, prijspeil 2023): PM cent/kWh											
Apart en verlaagd tarief waterstof (vanaf 2025)											
Aanpassing belastingvermindering energiebelasting (compensatie voor lage inkomens)											
Afbouwpad fossiele subsidies:											
Afschaffen vrijstelling in kolenbelasting voor duaal verbruik (per 2028)	PM	0	0	0	0	0	25	25	25	75	
Afschaffen vrijstelling in energiebelasting voor non-energetisch verbruik van aardgas (per 2028)		0	0	0	0	0	60	60	60	180	
Afbouwen accijnsvrijstelling minerale oliën (starten in 2028, helemaal afgebouwd in 2035)		0	0	0	0	0	800	800	800	2400	
Beter naleven energiebesparingsplicht	0,5	0	*	*	*	*	*	*	*	*	
verhogen energiebesparingsplicht PM- naar 7 jaar of 10 jaar		0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Subpakket IBO gericht op kennis, vaardigheden en gedrag + extra inzet vakmensen via (om)scholing en bijscholing	-	0	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-35	
Algemene reserving handhavingskosten - verbetering naleving klimaatregelgeving	-	0	-50	-50	-50	-50	-50	-50	-50	-350	
Alle brandstoffen onder het EU ETS-2 brengen (*opt-in*) (verder uitwerken)	Randvoorwaarde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Nationaal emissieplafond ESR sectoren (verder uitwerken)	Randvoorwaarde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Voorstellen Klimaatfonds											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										-2.796	**Toelichting**
Waterstofnetwerk op zee	-		-50							-50	
De-risken grootschalige waterstofopslag	-		-125							-125	
Vergunningenprocedures, fixers en transport	-	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-84	
Randvoorwaarden technische arbeidsmarkt	-		-10	-10	-10					-30	
Elektrolyse, onshore: 50 MW	-	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-250	
Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW	-	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-1.000	
Elektrolyse, offshore: <=100 MW (CAPEX)	-		-95	-95	-95	-95				-380	
Elektrolyse, offshore: 500 MW (CAPEX + OPEX)	-		-250	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-250	
H2Global, import van groene waterstof	-	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-300	
Elektrolyse: kennisplatform offshore en ketenbrede consortia	-	-1	-1							-2	
Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase	-		-50	-100	-150					-300	
Vergassing: expertisecentrum, organisatie, haalbaarheidsstudies	-		-10	-5	-5	-5				-25	
Extra inzet 2024										0	
-										-	
Reservering meerjarenprogramma 2025										-5.675	
De-risken grootschalige waterstofopslag						-125				-125	
Elektrolyse, onshore: 500-1.000 MW		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-4.000	
Elektrolyse, offshore: 500 MW (CAPEX + OPEX)				-250	-250	-250	-250	-250	-250	-1.250	
Vergassing: stimulering projecten vergassing 1e en 2e fase						-150	-100	-50		-300	
Extra inzet 2025										0	
-										-	
Gebouwde omgeving											
CO2-reductie (30% overlapcorrectie)	3										
TOTAAL budgettair lasten											
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds)		0	20	20	20	20	20	20	20	161	
Uitfaseren slechte energielabels Utiliteitsbouw (2027)	0,7	0	-23	-23	-23	-23	-23	-23	-23	-161	
Energieprestatie-eisen voor de industriefunctie (2027)	0,5	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Introductie per 2027 of 2029 van norm koopwoning bij transactiemoment (binnen 2 jaar isoleren tot de standaard).	0,2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Aanscherping normering huurwoningen: * Uitfasering label E, F en G per 2028 - 2035 * Uitfasering label D per 2030 * alle huurwoningen geïsoleerd tot de standaard per 2035	0,1	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Introductie ZEB-norm alle woningen 2050	0	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Verbeteren informatievoorziening financieringsopties verduurzaming, inclusief verplicht onderdeel hypotheekgesprek	Randvoorwaarde	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Toepassing groen gas in bijmengverplichting gebouwde omgeving (extra inzet t.o.v. KEV22-raming ter invulling van CA-afspraak) - PM check PBL	2,48	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Effect energiebelastingmaatregelen (zie ook overstijgend)	PM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Effect aanscherping energiebesparingsplicht (zie ook overstijgend)	0,35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Voorstellen Klimaatfonds											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										-4.556	**Toelichting**
Nationale subsidieregeling warmtenetten		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-400	
Coördinatie MIEK-projecten		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-7	
Geothermie, lage temperatuur				-20	-30	-30	-20			-100	
Nationaal Isolatie Programma		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-846	
Duurzaam Maatschappelijk Vastgoed Subsidie		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-2.162	
Duurzaam Rijksoverheidsvastgoed		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-365	
Ondersteuning maatschappelijk vastgoed		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-128	
Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-462	
Plan van aanpak vve's inclusief lagere rente in Warmtefonds		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-86	
Extra inzet 2024										-500	
Klimaatrechtvaardigheid (w.o. Warmtefonds / ISDE (all-electric warmtepompen) / /revolverend fonds maatschappelijk vastgoed)										-500	Perceel is leeg. Ophoging perceel voor klimaatrechtvaardigheidspakket kan alleen als a) het uit CA-reeks komt voor Energieprestatie-eisen gebouwen Industriefunctie of b) BZK prioriteert binnen perceel. Aandachtpunt is dat de genoemde maatregelen vooralsnog niet gericht zijn op lage inkomens.
Reservering meerjarenprogramma 2025										-3.522	
Nationale subsidieregeling warmtenetten		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-1.000	
Nationaal Isolatie Programma		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-2.045	
Stimulering van hybride warmtepompen bestaande bouw		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-424	
Maatschappelijk vastgoed revolverend fonds		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-53	
Extra inzet 2025										0	
-										-	
Landbouw (veehouderij en akkerbouw via landbouwakkoord)											
CO2-reductie glastuinbouw (20% overlapcorrectie)	4,8										
TOTAAL budgettair lasten glastuinbouw		0	0	0	0	0	0	0	0	0	
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds) glastuinbouw		0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Introductie GVE-norm van 1,7 GVE/hectare voor melkvee (per 2030) (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)	3	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Productierechten uitbreiden naar vleeskalveren, geiten en schapen (vanaf 2025) (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)	1	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Productierechten en fosfaatrechten bij transactiemoment met 30% afromen (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)											
Introductie fiscale heffing (evt. forfaitair, evt. aan de marge) emissies veehouderij/akkerbouw (vanaf 2028) (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord; vertoont overlap met traject normeren en beprijzen van MNBS)	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Normering additieven + veevoer (i.c.m. BBT) (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)	0,8	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Invoeren normen plantaardige eiwitten supermarkten en fastfoodketens (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)	0,3	0	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-5	-35	
Invoeren norm tegen voedselverspilling (NB: besluit en maatvoering loopt via het Landbouwakkoord)		0	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-4	-28	
Introductie consumptiebelasting vlees en zuivel (NB. raakvlak met landbouwakkoord)		0	0	0	0	450	650	850	1000	2950	
Aanscherping fiscale heffing glastuinbouw - restemissiedoel 4 Mton in 2030 (in basispad 4,3 Mton) (vanaf 2025)	0,3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Normering methaanslip alle wkk's (400 mg CxHy per Nm3 bij 15% O2)	0,1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Effect energiebelastingmaatregelen (zie overstijgend)	PM	*Zie overstijgend*									
Voorstellen Klimaatfonds											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										-112	**Toelichting**
EG-regeling (Energie-efficiëntie Glastuinbouw)		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-112	
MEI-regeling (Marktintroductie energie-innovaties glastuinbouw)		0	0	0	0	0	0	0	0	0	Afhouden, vergt nadere uitwerking richting het MJP 2025 in samenhang reservering van 7 mld voor waterstof
Decentrale waterstofopwekking		0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Extra inzet 2024										-188	
EG-regeling (Energie-efficiëntie Glastuinbouw)		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-88	
Distributienetten glastuinbouw		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-100	Terugvaloptie EZK: Ergens tussen 100-489 mln. op basis van Berenschot-rapport
Reservering meerjarenprogramma 2025										0	
Extra inzet 2025										0	

.Departementaal vertrouwelijk

Maatregel	CO_2									Totaal	Toelichting
-										-	
Landgebruik											
CO_2-reductie (0%-overlapcorrectie)	0,4										
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds)			0	0	0	0	0	0	0	0	
Normering veenweide	0,4		TF	TF	TF	TF	TF	TF	TF		
Mobiliteit											
CO_2-reductie (30%-overlapcorrectie)	4,5										
TOTAAL budgettair lasten		0	220	572	824	826	1578	1580	1582	1482	
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds)		0	0	0	-51	-79	-125	-130	-151	-1344	
Verhogen jaarverplichting brandstof met PM PJ additioneel voor wegverkeer	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Pakket stimulering elektrische personenauto's - PM verschillende varianten uitwerken met i.c. zakelijke norm, bpm verhoging en dekking binnen mobiliteit Invoeren verbod nieuwe fossiele zakelijke auto 2025 (segmenten A t/m E) Bpm fossiele personenauto's verhogen naar gemiddeld het oude niveau 2010 (tarief verdubbelen t.o.v. nul - PM ingroeipad vanaf 2024? Gewichtscorrectie in motorrijtuigenbelasting voor emissievrije personenauto's (tariefskorting 40%) - PM optioneel en vormgeving uitwerken	1,7	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-5700	
Aanschafsubsidie voor emissievrije personenauto's - PM optioneel		0	0	PM	PM	PM	PM	PM	0	-800	
Dieselaccijns met 5 cent verhogen vanaf 2026 (dekkingsmaatregel)	PM	0	0	0	250	250	250	250	250	1250	
Motorrijtuigenbelasting voor fossiele auto's progressiever maken (dekkingsmaatregel)	PM	0	0	350	350	350	350	350	350	2100	
Invoeren **mogelijkheid zero-emissiezones** alle modaliteiten voor middelgrote steden vanaf **2025**	0,4	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Verscherpen CO_2-prestaties goederenvervoer: Per 1-1-2027 geldt een wettelijke norm gericht op 30% minder CO_2-uitstoot t.o.v. 2018 voor logistieke sector. Afspraken worden met sector uitgewerkt.	0,8	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Uitbreiding vrachtwagenheffing naar op termijn alle wegen	0,25	0	0	0	0	0	750	750	750	2250	
Invoeren verplicht duurzaam inkopen voor (mede)overheden: aanscherping van ingekochte en schone emissievoertuigen voor voertuigen en diensten door aanbestedende diensten en -instanties	0,1	0	0	0	-35	-31	-27	-22	-17	-132	
Verduurzaming binnenvaart: Binnenvaartschepen worden verduurzaamd door verplichting van een gemiddeld label B (differentiatie mogelijk) in 2030, beprijzing emissies onder het EU-ETS2 (opt-in)	0,5	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Verhogen vliegbelasting variant 5 (€26,43 < 2500 km; €52,8 <6000 km; €79,29> 6000 km)	0,7	0	220	222	224	226	228	230	232	1582	
Subsidie voor gebruik van duurzame luchtvaartbrandstoffen	0	0	0	0	-16	-48	-98	-116	-134	-412	
Voorstellen Klimaatfonds											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										-475	**Toelichting**
Laadinfrastructuur voor wegvervoer		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-315	
Laadinfra bouw		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-120	Niet verantwoord om meer middelen toe te kennen (conform beoordeling PBL), want subsidieert – zonder strengere norm en - onnodig bouwkosten
Laandinfra walstroom		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-40	Afhouden, vergt nadere onderbouwing/uitwerking richting MIP 2025 mede o.b.v. het NPE.
Extra inzet 2024										-200	
Laadinfrastructuur voor wegvervoer		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-100	
Laadinfra luchtvaart		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-20	
Duurzame luchtvaartbrandstoffen		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-80	Mits vliegbelasting. Groot deel wordt al afgedekt met voorstel vergassing. Alleen middelen nodig voor synthetische brandstoffen. Wat EZK betreft bij voorkeur via terugsluis opbrengst verhoging vliegbelasting.
Reservering meerjarenprogramma 2025										0	
Extra inzet 2025										-150	
Waterstof binnenvaart										0	**Mocht het nodig zijn kan in politiek compromis worden gezocht om extra middelen te reserveren uits 7 miljard waterstof**
Waterstof logistiek										0	
Verduurzaming aandrijfstechnologieen zeevaartschepen		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-150	
Industrie											
CO_2-reductie (20%-overlapcorrectie)	4,3										
TOTAAL budgettair lasten		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds)		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	
Aanscherpen CO_2-heffing industrie 2030: CO_2-heffing: tarief verhogen per 1-1-2025 o.b.v. tariefstudie (Klimaat) OF tarief verhogen naar 250€ in BP24 met check door tariefstudie (FIN)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
CO_2-heffing: verlengen na 2030 – doortrekken huidige pad tot aan 2033	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Ambitieus doel maatwerkafspraken, in combinatie met innemen dispensatierechten CO_2-heffing	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Aanscherping CO_2-heffing industrie voor **AVI's**: procesemissiefactor voor AVI's verlagen + onderzoek doen naar mogelijke aanpassing CO_2-heffing zodat aantoonbare volumebeperking wordt beloond.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Negatieve emissies toepassing van BECCS in AVI's meetellen	2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Invoeren bijmengverplichting van gerecyclede en hernieuwbare plastics op Europees en nationaal niveau en hernieuwbaar koolstofdoel chemie	0,2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Effect energiebelastingmaatregelen (zie overstijgend)	PM	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Effect aanscherping energiebesparingsplicht (zie overstijgend)	0,2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Voorstellen Klimaatfonds (industrie)											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										-1.668	**Toelichting**
Geothermie, hoge temperatuur			-1	-1	-50					-52	
NIKI (Nationale Investeringsregeling Klimaatprojecten Industrie)		-25	-113	-193	-235	-258	-245	-223	-205	-1.000	Standpunt EZK: NIKI eventueel met 500 mln ophogen, mits verhoging ambitie maatwerkafspraken (incl. innemen dispensatierechten), waarbij middelen ten koste gaan van reservering eventuele maatwerksubsidies. Standpunt FIN: Heel onlogisch, hogere ambitie maatwerk, maar afromen middelen voor maatwerk.
VEKI (Versnelde Klimaatinvesteringen Industrie)		-24	-60	-93	-115	-116	-101	-84	-72	-525	
Uitvoeringskosten maatwerkafspraken		-15,8	-15,3	-15	-5	-5	-5	-5	0	-66	
Topsector Energie Haalbaarheidsstudies		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-25	Verdere verhoging afhouden, staat geen aanvullende ambitie tegenover en vergt nadere uitwerking richting MIP 2025
DEI +											Afhouden, staat geen aanvullende ambitie tegenover en vergt nadere uitwerking richting MIP 2025
DEI-XL											
Reservering meerjarenprogramma 2025										-750	
Eventuele maatwerksubsidies										-750	Afhankelijk S178
Circulaire economie											
CO_2-reductie (20%-overlapcorrectie)	0,0										
TOTAAL budgettair lasten		0	0	0	0	0	0	0	0	0	
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds)			-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-3,5	
Aanscherping CO_2-heffing industrie voor **AVI's**: procesemissiefactor voor AVI's verlagen + onderzoek doen naar mogelijke aanpassing CO_2-heffing zodat aantoonbare volumebeperking wordt beloond.	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Negatieve emissies toepassing van BECCS in AVI's meetellen	2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Invoeren bijmengverplichting van gerecyclede en hernieuwbare plastics op Europees en nationaal niveau en hernieuwbaar koolstofdoel chemie	0,2	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Normering bouw en grond,- weg,- en waterbouw (GWW)	-	0	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-3,5	
Normering biobased bouwen	-	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Voorstellen Klimaatfonds											
Onderdeel meerjarenprogramma 2024										0	**Toelichting**
-										-	
Extra inzet 2024										-255	
Continuering DEI+ CE			-8	-10	-13	-15	-15	-15	-15	-105	MKE reeds toegezegd in BWO voor het stimuleren van circulariteit, mede n.a.v. positieve beoordeling in PBL-reflectie. Akkord FIN, mits recycling beperkt bedrag.
Recyclinghub		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-150	Zie S206. En mits heffing AVI en bijmengverplichting recyclaat.
Reservering meerjarenprogramma 2025										0	
-											
Extra inzet 2025										-150	
Biobased bouwen		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	0	Loopt mee via transitiefonds, want ziet op verdienvermogen boeren
Recyclinghub		PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	-150	Terugvaloptie: tot max. 300 mln.
Elektriciteit											
CO_2-reductie (20%-overlapcorrectie)	4,7										
TOTAAL budgettair uitgaven (exclusief klimaatfonds en transitiefonds)			0	0	0	0	0	0	0	0	
Normering elektriciteitssector richting CO_2-neutraal 2035, onderzoek + keuze opties: - PM 0 Mton zonder middelen of max. 2 Mton met extra middelen (circa 1 mld.) i) normeren van de ombouw naar waterstof klaar; ii) handelssysteem met uitstootnorm; iii) bijmengverplichting van CO_2-vrije energiedragers; iv) verplichting tot inzet van BECCS	4	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Aanvullende inzet zonne-energie nieuwbouw, bestaande bouwnormering zon	0,5	*	*	0	0	0	0	0	0	0	
Programma piekverlaging energievraag Gebouwde omgeving	0,5	*	*	*	*	*	*	*	*	*	
Zonneparken en energieopslag binnen windparken op zee (3GW) (financiering via toekomstige tenders)	0,5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Invoeren verplichting batterijen voor nieuwe grootschalige zonneparken (beginnen met 1GW)	0,4	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	
Verhogen CO_2-minimumprijs voor elektriciteitsopwekking en de industrie (maatvoering op basis van Trinomics studie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Oplossen knelpunten elektriciteitsnet en verzoek tot **onderzoek flexibilisering** elektriciteitsnet door ACM	Randvoorwaarde	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	PM	
Rijksdeelname in regionale netwerkbedrijven	Randvoorwaarde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Intensiveren samenwerking medeoverheden	Randvoorwaarde	0	0	0	0	0	0	0	0	0	